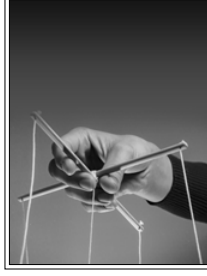

BATI KAMUOYUNDA FETÖ ALGILAR, MANİPÜLASYONLAR VE MÜCADELE BİÇİMLERİ

TURGAY YERLİKAYA

BATI KAMUOYUNDA FETÖ ALGILAR, MANİPÜLASYONLAR VE MÜCADELE BİÇİMLERİ

TURGAY YERLİKAYA

COPYRIGHT © 2017

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Uygulama: Erkan Söğüt

Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE

Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43

Eyüp İstanbul TÜRKİYE

Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106

Washington D.C., 20036 USA

Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen Flat No: 19 Cairo EGYPT

Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985 | @setakahire

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ	8
BATI KAMUOYUNDA GÜLEN VE FETÖ ALGISI NE YÖNDEDİR?	8
FETÖ'NÜN BATI KAMUOYUNDAKİ PROPAGANDASI VE ÜRETTİĞİ SORUNLU ARGÜMANLAR NELERDİR?	13
SONUÇ VE ÖNERİLER: TÜRKİYE'NİN ULUSLARARASI ARENADA FETÖ İLE MÜCADELESİ NE AŞAMADA VE NELER YAPILMALI?	19

YAZAR HAKKINDA

Turgay YERLİKAYA

Lisans eğitimini 2012 yılında Kocaeli Üniversite'sinde tamamlayan Turgay Yerlikaya, yüksek lisansını 2014 yılında "Türk Medyasında Self-Oryantalizm" başlıklı tez ile Marmara Üniversitesi İletişim Bilimleri Ana Bilim Dalı'nda tamamladı. Marmara Üniversitesi Kişiler Arası İletişim Ana Bilim Dalı'nda doktora çalışmalarını sürdüren Yerlikaya iletişim teorileri, Osmanlı-Türk modernleşmesi, oryantalizm, İslamofoby ve sosyoloji alanlarında çalışmaktadır.

ÖZET

Bu analiz 15 Temmuz darbe girişiminin faili olan Fetullahçı Terör Örgütü'nün (FETÖ) Batı kamuoyunda nasıl algılandığı üzerinde odaklanmaktadır. Söz konusu terör örgütünün Batı dünyasında dini temelli bir eğitim hareketi olarak görülmesi, FETÖ'nün Batılı ülkelerdeki kamuoyu oluşturma gücü ile yakından ilgilidir. 170 ülkede eğitim, ticari ve sosyal ağlarla oluşturduğu networkler, örgütün bulunduğu yerlerdeki etki gücünü de artırmaktadır.

15 Temmuz sonrasında beyin takımı ile diasporada etkin bir güç olmayı hedefleyen FETÖ, Batı'da yer alan Türkiye karşıtı dili hem sahiplenmekte hem de karşıtlığa yeni söylem alanları ile katkıda bulunmaktadır. Konvansiyonel ve yeni medya aracılığıyla manipülasyon alanlarını genişletme gayreti içerisinde olan FETÖ lideri ve üyeleri, rahatlıkla kendilerine alan bulabilmektedir. Bu alan ve imkanlar aracılığıyla algı yaratma ve manipülasyonlara imza atan örgüt her fırsatta Erdoğan ve Türkiye karşıtlığını ortaya koymaktadır. Sadece Türkiye için değil dünya için de bir tehdit olan FETÖ'nün hem iç hem de dış kamuoyuna anlatılması, gelecek açısından hayati önem taşımaktadır. Nitekim Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın dünya liderlerine, "FETÖ'yle mücadele etmezseniz yarın çok geç olabilir" yönündeki açıklamaları, örgütün küresel alandaki potansiyel tehdidine işaret etmektedir.

Bu analiz FETÖ'ye yönelik hem yurt içi hem de yurt dışında mücadele biçimlerini ele almakta ve bu doğrultuda yapılması gereken çalışmalara ilişkin yöntemlere dair kapsayıcı bir perspektif sunmaktadır.

Bu analiz FETÖ'ye yönelik hem yurt içi hem de yurt dışında mücadele biçimlerini ele almakta ve bu doğrultuda yapılması gereken çalışmalara ilişkin yöntemlere dair kapsayıcı bir perspektif sunmaktadır.

GİRİŞ

Dini motivasyonla hareket ettikleri iddiasını taşıyan Fetullahçı Terör Örgütü'nün (FETÖ) Türkiye'de bürokrasinin bütün alanlarında sağladığı güç temerküzü, örgütün operasyon yapabilmesine imkan tanımıştır. Zamanla askeri bürokrasiyi de büyük oranda ele geçiren FETÖ, silahlı unsurları kullanarak Türkiye'de kanlı bir darbe girişimine kalkışmıştır. 15 Temmuz darbe girişiminin arkasında yer aldığı bütün boyutlarıyla ortada olan FETÖ'nün son süreçlerde savunma pozisyonu büyük oranda manipülatif bir nitelik taşımaktadır.

Darbe girişiminin hemen ardından özellikle Fetullah Gülen, uluslararası basında kendisiyle ilgili iddiaları reddetmiş ve bu girişimin Türkiye'de gerçekleştirilmeye çalışılan baskıcı bir rejimin önünü açacağını söylemiştir. FETÖ diasporasının da etkisiyle küresel ölçekte yankı bulan bu karşı söylemin, Türkiye muhalifi basında da kısa sürede yer bulması, üretilen çarpık söylemlerin kamusallaşmasına imkan tanımıştır. Bu analiz Fetullah Gülen ve örgütünün Batı dünyasında nasıl algılandığı konusunu ele alarak söz konusu hareketin Batı kamuoyunda oluşturduğu Erdoğan ve AK Parti karşıtlığını hangi tematikler üzerinden inşa ettiğini irdeleyecek ve Türkiye'nin küresel alanda FETÖ ile mücadelesinin çeşitli boyutları hakkında bir açılım sunacaktır.

BATI KAMUOYUNDA GÜLEN VE FETÖ ALGISI NE YÖNDEDİR?

Uzun süredir diasporada etkin olan ve çeşitli sivil toplum kuruluşları marifetiyle kendine önemli bir etki alanı yaratan FETÖ, Batı kamuoyunda genel olarak dini merkezli bir sivil toplum kuruluşu olarak gösterilmektedir. 170 ülkede giriştiği eğitim faaliyetleri ve küresel ölçekte oluşturduğu network, örgütün bulunduğu ülkelerdeki imajını bu yönde tahkim etmiştir. Rumi Forum, Alliance for Shared Values, Niagara Foundation (ABD), Stiftung Dialog und Bildung, Intercultural Dialogue (Almanya), Diyalog Akademisi (Hollanda), Flaman Kültürlerarası Merkez ve Kültürlerarası Diyalog (Belçika), Diyalog Barış Enstitüsü (Avusturya) gibi kurumlar ve zamanla geliştirilen networkler aracılığıyla Batı dünyası içerisinde etki alanını genişleten FETÖ'nün söz konusu imajını pekiştirmesi bu yolla mümkün olabilmektedir.¹

Gülen'in 1999 yılından bu yana ABD'de bulunması ve örgütün faaliyetlerini buradan şekillendirmesi kendisine korunaklı bir alan oluşturmuş ve daha aktif bir faaliyet yürütebilmesine imkan tanımıştır. ABD'de çeşitli sivil toplum kuruluşları ve 140 civarında sözleşmeli okul (*charter*) aracılığıyla think tank ve siyasi gruplarla kurulan ilişki, örgütün ılımlı İslam'ın temsilcisi olduğu imajının yaratılmasında önemli rol oynamıştır. Nitekim 15 Temmuz darbe girişiminin ardından Batı basınında gözlemlenen yaygın söylem Fetullah Gülen'in dini bir lider olduğu ve ılımlı İslam'ı temsil ettiği yönünde olmuştur.² Türkiye karşıtlığıyla bilinen Graham E. Fuller'in darbe girişiminin ardından kaleme aldığı bir yazıda FETÖ'yü "İslam'ın en teşvik edici yüzü" olarak takdim etmesi ve onu sekü-

1. FETÖ'nün ABD'de okullar ve sivil toplum kuruluşlarıyla nasıl örgütlendiği üzerine bir çalışma için bkz. Christopher Holton ve Clare Lopez, *The Gulen Movement: Turkey's Islamic Supremacist Cult and its Contributions to the Civilization Jihad*, (The Center for Security Policy Press, Washington: 2015), s. 72-74.

2. "Turkey Issues Warrants for 47 Journalists as Gülen Urges US not to Extradite Him", *The Guardian*, 27 Temmuz 2016.

ler eğitim kurumlarında sağladığı yapılanmayla diğer cemaatlerden ayırması, söz konusu algının en somut biçimlerindendir.³ Gülen'in çalışma-

yı, eğitimi ve ılımlı İslam'ı teşvik ettiği ifadeleri örgüte ilişkin yaygın bir imaj inşası olarak karşımızda durmaktadır.⁴

RESİM 1: FETÖ'NÜN BELÇİKA YAPILANMASI

FETÖ'NÜN BELÇİKA YAPILANMASI

Türkiye'de darbe yapmaya kalkan eli kanlı FETÖ'nün Belçika'da, değişik alanlarda faaliyet yürüten çok sayıda derneği, okulu ve toplum merkezi bulunuyor

SİVİL TOPLUM AYAĞI

- FETÖ'nün Belçika'daki örgüt ağının çatı kuruluşu FETÖ Belçika Aktif Dernekler Federasyonu (FEDACTIO)
- Örgütün önemli finansman kaynaklarından biri: Belçika Türk İşadamları Derneği (BETİAD)
- BETİAD, Brüksel, Anvers, Hainaut, Lige, Gent, Limburg kentlerinde faaliyet yürütüyor
- TUSKON'un AB Temsilcisi AP'de örgüt lehine çalışma yürütüyor. Brüksel'deki Avrupa Profesyoneller Ağı - EPN ise, FETÖ'nün AB kurumları başta olmak üzere önemli uluslararası kurumlara sızma çabaları çerçevesinde çalışmalar yapıyor

DERNEKLER

GENÇLİK DERNEKLERİ

Flaman Olimpiyatları Derneği ve Frankofon Olimpiyatları Derneği; Brüksel, **For Youth;** Brüksel, Gent, Anvers, Willebroek, Maasmechelen, Beringen ve Genk

Belçika Öğrenci Platformu; Brüksel, Gent, Anvers, Hasselt

İslam Dersi Öğretmenleri Derneği ve Belçika Türk Veliler Birliği de örgütle bağlantılı diğer iki dernek olarak öne çıkıyor

KADIN DERNEKLERİ

Turquoise; Brüksel ve Anvers, **Golden Rose;** Brüksel ve Charleroi, **Koza;** Gent, **Damla;** Beringen ve Hasselt, Heusden, Diest, Mol ve Maasmechelen, **Inspiration;** Anvers

KÜLTÜR SANAT DERNEKLERİ

Flaman Kültürlerarası Merkez ve Kültürlerarası Diyalog; Gent, **Cedicow ve Le Pont Kültürlerarası;** Liege, **Belçika Türk Dostluk Derneği;** Brüksel, Anvers, Hasselt ve Charleroi

VUSLAT TOPLUM MERKEZİ

- Beringen, Genk, Heusden Zolder, Maasmechelen ve Mol'da şubeleri bulunuyor
- FETÖ üyelerinin yaşadıkları yerlerde Türkler ve Belçikalıları örgüte tanıştırmaya yerleri olarak kullanılıyor

EĞİTİM AYAĞI

OKULLAR

FETÖ'nün Belçika'da 12 şubesi olan 2 okulu bulunuyor

Ecole Des Etoilles; Brüksel, Charleroi ve Liege'de ilkokulu, Brüksel ve Charleroi'da orta öğretim okulları bulunuyor

Lucerna Kolejleri; Brüksel, Anvers, Genk'te ilkokul, Brüksel, Anvers, Houthalen ve Genk'te kolej düzeyinde eğitim veriyor

Katolik Leuven Üniversitesinde FETÖ elebaşı adına kurulmuş Fethullah Gülen Kürsüsü yer alıyor

ETÜT MERKEZLERİ

Academia; Anvers, **Gouden Meridien;** Gent'te, **Compas;** Willebroek, **Tempus;** Beringen

Poorten en Bruggen; Sint-Niklaas, **De Oesa;** Zele, **Prisma;** Brüksel, **La Tulipe;** Charleroi ve Liege

MEDYA KOLU

- Zaman'ın Belçika uzantısı Zaman Vandaag Flemenca ve Fransızca Türkiye aleyhtarı yayınlarıyla biliniyor

03.08.2016

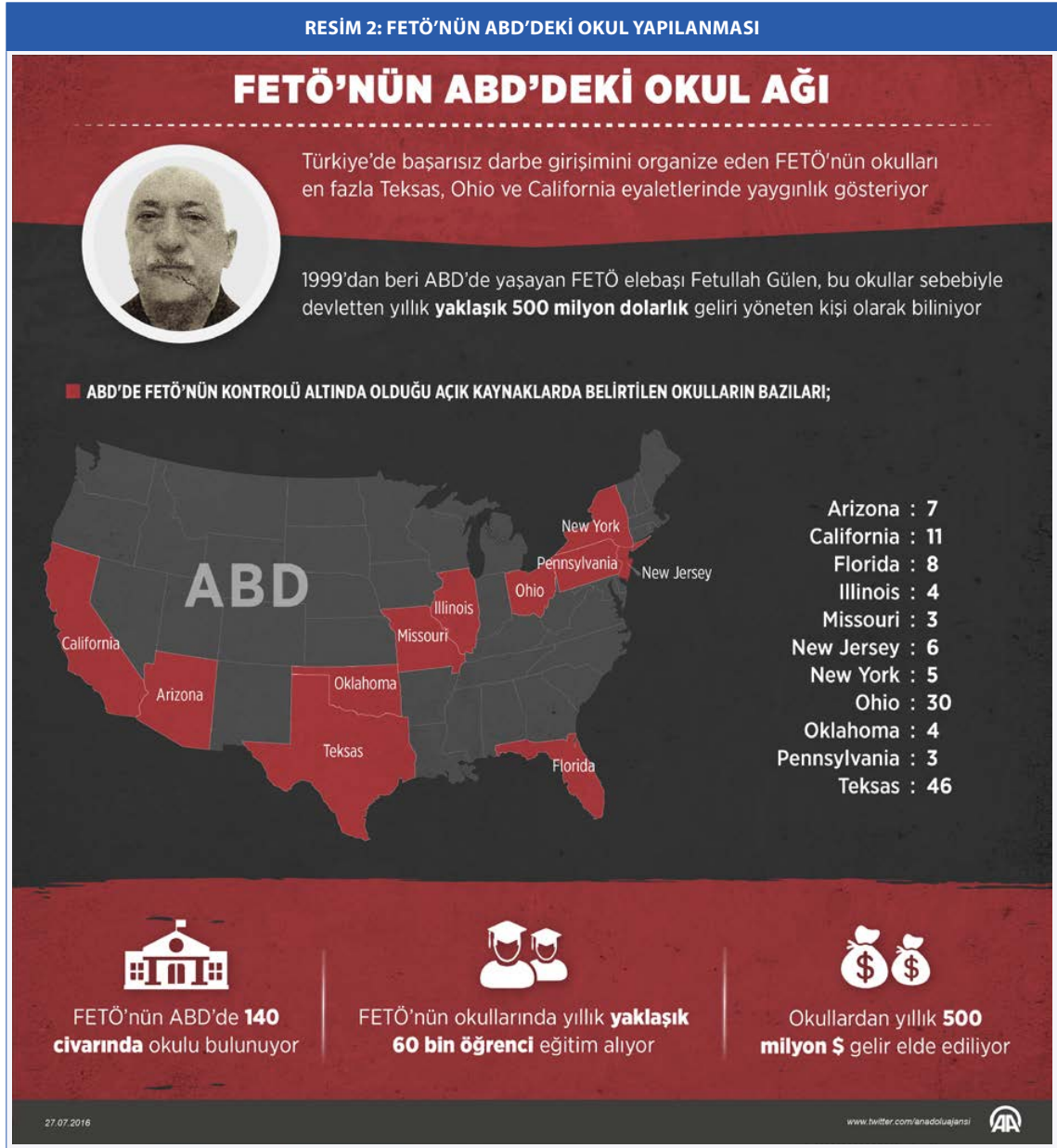
www.heliter.com/en/adolajanssi

Kaynak: AA

3. Graham E. Fuller, "The Gulen Movement is not a Cult — It's One of the Most Encouraging Faces of Islam Today", *Huffington Post*, 22 Temmuz 2016.

4. "Turkey Coup: What is Gulen Movement and What does it Want?", BBC, 21 Temmuz 2016.

Kaynak: AA

Batı ile iyi ilişkiler geliştiren ve kritik evrelerde Batılı siyaset kodlarıyla hareket eden Gülen ve örgütünün seküler bir imaj ile Türkiye'deki diğer dini yapılardan farklı bir strateji benimsemesi, örgütün Batı dünyası tarafından sahiplenilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. FETÖ lideri Gülen'in bölgesel ve küresel problemlerde oynadığı rol de bu açıdan açıklayıcı bir öneme sahiptir. Gülen'in özellikle Türkiye-İsrail arasında bir çatışmaya evrilen ve sonrasında küresel bir konu olarak tartışılan Mavi Marmara krizinde Türki-

ye'nin karşısında aldığı pozisyon bu yönüyle dikkat çekici bir örnektir. Yine benzer bir biçimde Türkiye'nin İran ile yaklaşmasının Batı tarafından eksen kayması olarak yorumlanması ve Türk dış politikasında İran ile artan temasların Gülen hareketi tarafından Şiici olmakla suçlanması⁵ örgütün Batı'da neden farklı bir biçimde algılandığı ve sahiplenildiğini gösteren önemli bir diğer

5. Ali Balcı, "When Foreign Policy Matters: The Gülen Movement's Fight with the AK Party over Iran", *Insight Turkey*, Cilt: 17, Sayı: 1, (2015), s. 9-18.

örnektir. Gülen hareketinin bir terör örgütüne evrilmesinin Batı kamuoyunda tam anlamıyla anlaşılma-ş olmasının önemli siyasi sebepleri olsa da hem bilgi asimetrisinin yarattığı boşluk hem de güdülen siyasi stratejinin bu açıdan etkisi büyüktür. Batı kamuoyunu şekillendiren görsel ve yazılı basının yanı sıra haber ve bilgi akışında bir tür filtreleyici işlevi gören eşik bekçileri (*gate-keeper*) ve kamusal ekran yüzlerinin de FETÖ'ye ilişkin analizleri somut gerçeklikle örtüşmemektedir. Bu durum hem FETÖ'ye ilişkin enformasyonu sorunlu kılmakta hem de sözü edilen bilgi asimetrisini derinleştirmektedir.

Türkiye siyaseti ve sosyolojisine uzak olanların Türkiye ile ilgili analiz ve değerlendirmeleri de konu açısından oldukça tartışmalı bir yerde durmaktadır. Söz konusu tartışma alanlarından biri Türkiye Cumhuriyeti'nin bir bütün olarak FETÖ ile mücadelesinin farklı noktalara çekilmesi ve basit ikiliklere indirgenmesidir. Bu basit ikiliklerden biri Gülen ve Erdoğan'ın eski dönemlerde müttefik olduğu fakat sonradan bir iktidar mücadelesine girdikleri yönündeki değerlendirmelerdir.⁶ Bu tür bir perspektif Gülen-Erdoğan/AK Parti arasında doğrudan siyasi bir bağ kurarak iki farklı özneyi özdeş kılmakta ve aktörlerin her ikisini de aynı zeminde ele almaktadır. Halbuki bakıldığında Gülen ve örgütü Mesihanik kodlarla örölü bir teolojiyle hareket ederek bürokrasinin her kademesine sızmış ve devleti dönüştürmeyi asli amaç olarak görmüştür.⁷

6. Türkiye Cumhuriyeti'nin bir bütün olarak FETÖ ile mücadelesi-ni Erdoğan-Gülen arasında olduğu varsayılan bir iktidar mücadelesi olarak değerlendirmek, Gülen liderliğindeki örgütün Türk demokrasisinde yarattığı travmaların tali bir mesele olarak görülmesine neden olmaktadır. FETÖ ile mücadeleyi Türkiye İslamcılarının iç çatışması olarak gören ve bu durumu Erdoğan-Gülen arasındaki bir iktidar mücadelesi olarak yorumlayan bir örnek için bkz. Ayla Göl, "Turkey's Clash of Islamists: Erdogan vs Gülen", Open Democracy, 3 Ağustos 2016, (<https://www.opendemocracy.net/dr-ayla-gol/turkey-s-clash-of-islamists-erdogan-vs-g-len>), (Erişim tarihi: 7 Aralık 2016).

7. Kolektif birlikteliklerini aşkın bir gerçeklikten hareketle üreten FETÖ'cülerin nasıl radikal nihilist bir örgütlenmeye dönüştüğünü ele alan bir analiz için bkz. Ali Aslan, "Why Should Not the West Love the Gülenists?", The New Turkey, 18 Ağustos 2016, <http://thenewturkey.org/why-should-not-the-west-love-the-gulenists>, (Erişim tarihi: 6 Eylül 2016).

Kendi paralel evrenini inşa eden FETÖ'cülerin sadece komünal çıkarları gözettiği ve kendi dar kalıpları içerisinde ürettikleri teolojik formasyonla dünyayı anlamlandırdıkları ve grup içi asabiyelerini de buradan hareketle şekillendirdikleri gerçeği önemlidir. Kolektif birlikteliklerini aşkın bir gerçeklikten hareketle oluşturan FETÖ'cülerin eylemlerini meşrulaştırma çerçeveleri de bu noktadan üretilmektedir. Bütünü olduğu toplumsal sistemin dışında konuşlanan ve kendi kolektif çıkarlarını toplumsal çıkarın üstünde gören FETÖ bu yönüyle yıkıcı cemaat (*destructive Gemeinschaft*) profili sergilemektedir.⁸ Ben algısının çok güçlü olduğu ve diğer bireylerin yabancı kabul edildiği bu tür örgütlerin kamusal pratikleri de önemli oranda dışlayıcıdır. Kendi kolektivitelerini ön planda tutan bu örgütsel ağların kamusal alanı diğer toplumsal unsurlardan arındırma çabası da sözü edilen yıkıcılığın bir sonucudur. FETÖ'nün Türkiye'yi yukarıdan aşağıya dönüştürme ve toplumsal alanı bütünüyle kontrol etme çabalarının son aşaması olan 15 Temmuz darbe girişimi de bu yönüyle dışlayıcı bir nitelik taşımaktadır.

FETÖ dışarıya karşı kapalı ve dışlayıcı bir siyaset tarzı benimserken kendi içerisinde de katı ve oldukça hiyerarşik bir yapılanmaya sahiptir. Bireyin kitle içerisinde pasifize edildiği, modern anlamda özne olamadığı katı bir kolektif yapıya sahip olan bahse konu örgüt, hukuki sistemin dışında kalmış, yatay ve dikey örgütlenme modeliyle meşru sistemin dışında konuşlanmıştır. Bu tür bir örgütlenmenin aksine Erdoğan/AK Parti ise Türkiye'deki demokratik siyasal kazanımların bir ürünü olarak çevreden merkeze gelmiş ve bugünkü meşru pozisyonunu anayasal sistem içerisinde elde etmiştir.

Batı'daki yeni dini hareketlerde olduğu gibi Gülen hareketinde de lider kurtarıcı Mehdi olarak kabul edilir. Çarpık bir tarih anlayışına sahip olan hareketin mensupları da tarihin

8. Richard Sennett, *The Fall of Public Man*, (Vintage Books, New York: 1978).

nihai kertede kendi tasavvurlarının bir açılımı olacağı (teleolojik) düşüncesine sahiptirler. Gülen ve örgütün önde gelen isimlerinin Türkiye'deki duruma ilişkin "Yakın zamanda bahar gelecek", "Hz. Peygamber namazlarda bize eşlik ediyor" yönündeki mesajları da sözü edilen tarih anlayışının Mesiyanik vurguları güçlü bir metafizik söylemle birlikte dışa vurumudur. Bu strateji hem örgüte mensup kişilerin psikolojik devamlılığını sağlamakta hem de ayrılımların önüne geçmektedir.

Bir diğer sorunlu mukayese biçimi de iyi-kötü Müslüman arasında yapılan kategorik ayırımdır. Batı basınında, Batılı değerler ve siyaset tarzı ile sorunlu bir söylem ve pratik benimsemeyen ve hegemonik ilişkiyi kabullenen Müslüman grup ve ülkelerin "iyi", aksini sergileyenlerin ise "kötü" Müslüman olarak kategorize edildikleri görülmektedir. Buna göre iyi (*good, secular-westernized*)-kötü (*bad, premodern, fanatical*) Müslüman ayırımı, dini ya da kültürel değil politik bir ikilik olarak işlev görmektedir.⁹ Bölgesel ve küresel açıdan önem arz eden sosyopolitik meselelerde aldıkları pozisyonla bu kategoriyi tahkim eden Müslümanların, söz konusu meselelerde oynadıkları rol bu pozisyonun şekillenmesindeki ana faktördür. Gülen'in ılımlı, Erdoğan'ın ise radikal İslam'ın temsilcisi olduğu yorumlarının da Batı'da sıklıkla kullanılan bir sınıflandırma olması bu açıdan bakıldığında ideolojik bir vurgu taşımaktadır. "İyi" Müslüman ve "kötü" Müslüman arasında mümkün ve düşünülebilir bir ikilik ortaya koyan Batı dün-

yası, bu sınıflandırmalar ile Batı dışı Müslüman toplulukları disipline etmek ve kontrol altında tutmak istemektedir.¹⁰ Söz konusu sorunlu ikilik ve indirgemeci bakış açılarından hareketle yapılan Türkiye değerlendirmeleri nihai kerte- de ülkedeki sosyopolitik gündemi anlamaktan uzak bir perspektif ortaya koymaktadır. Batı basınında Erdoğan'a yönelik "seçilmiş diktatör" (*electoral dictatorship*), "İslami otokrat" (*Islamic autocrat*) gibi ifadelerle bir algı oluşturulması, özellikle Gezi Parkı Şiddet Eylemleri ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde bu tabirlerin dolaşma sokulması meseleye bütüncül bakıldığında daha anlaşılır olmaktadır. Bu yönüyle incelendiğinde FETÖ -aşağıda ayrıntısıyla aktarılacağı gibi- Batı kamuoyunda var olan Türkiye karşıtı dili hem sahiplenmekte hem de besleyici anlatılar üretmektedir.

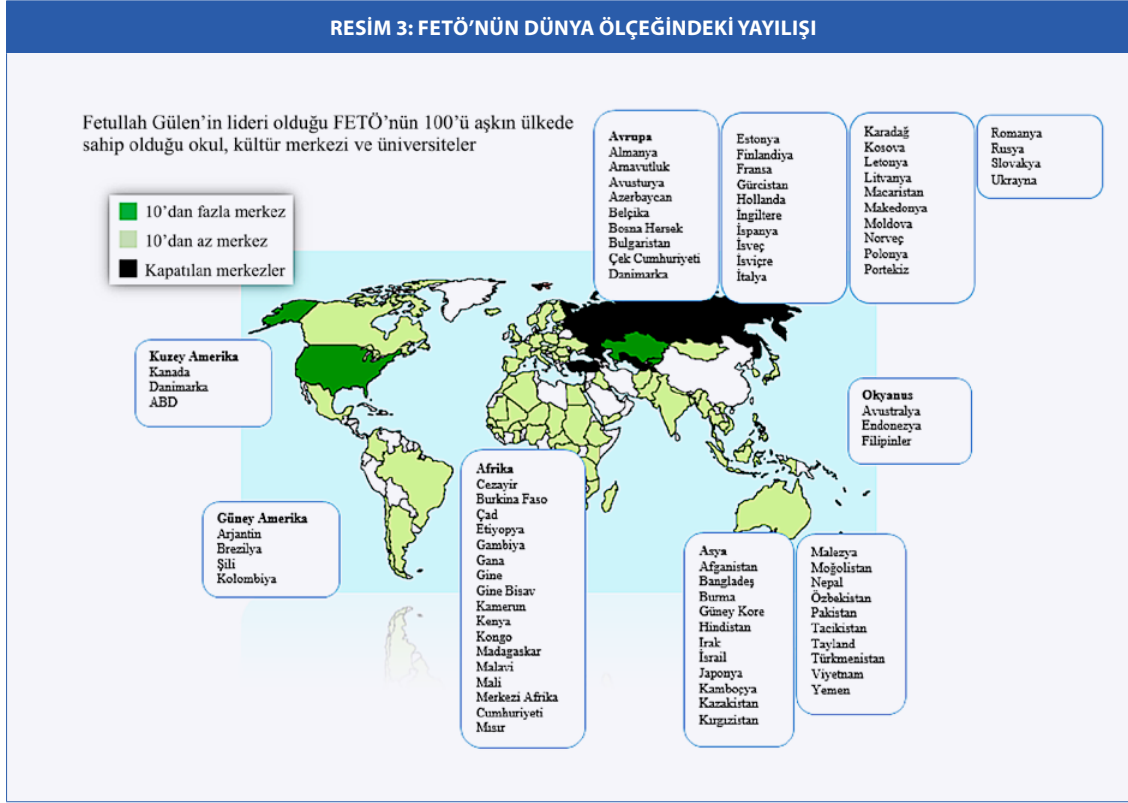
Söz konusu örgütün Türkiye siyasetinde yaratmaya çalıştığı etki sadece siyaset alanıyla sınırlı kalmamış, bütün boyutlarıyla toplumsal alanı dönüştürmeye matuf bir karakter sergilemiştir. Bu yönüyle bakıldığında FETÖ'nün Türkiye'de bürokrasinin her alanında gerçekleştirdiği sızma ve ele geçirme stratejileri diğer ülkeler için de bir tehdittir. Nitekim ABD'deki Birleşmiş Milletler 71. Genel Kurulu'nda konuşan Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Bu kürsüden tüm dostlarımıza FETÖ'ye karşı gerekli önlemleri almaları çağrısında bulunuyorum. Tecrübe ile sabittir ki FETÖ'yle mücadele etmezseniz yarın çok geç olabilir" şeklinde uyarılarda bulunmuş ve örgütün küresel boyutta arz ettiği tehdide dikkat çekmiştir.¹¹

9. Amerika başkanlarından Bush tarafından kullanılan "Good-bad Muslim" sıfatları, dini bir betimlemeden ziyade politik bir amacı gerçekleştirmeye dönük bir ayırım olarak kullanılmaktadır. Mahmud Mamdani, *Good Muslim, Bad Muslim: America, the Cold War, and the Roots of Terror*, (Pantheon Books, New York: 2004). Aşırı bir İslamofobik olan Middle East Forum Direktörü Daniel Pipes'in iyi-kötü Müslüman ayırımına yönelik dikkat çekici bir örneği için bkz. Daniel Pipes, "Why I Rooted for the Turkish Coup Attempt", danielpipes.org, 18 Temmuz 2016, <http://www.danielpipes.org/16823/why-i-rooted-for-the-turkish-coup-attempt>, (Erişim tarihi: 8 Eylül 2016); Marie Jégo, "Turquie: Erdogan-Gülen, Le Sultan Contre L'imam", Le Monde International, 13 Ağustos 2016, http://www.lemonde.fr/international/article/2016/08/12/turquie-erdogan-gulen-le-sultan-contre-l-imam_4982066_3210.html, (Erişim tarihi: 7 Aralık 2016).

10. Ali Balcı ve Tuncay Kardeş, "Why Does the West Love the Gülen Movement so Much?", Middle East Monitor, 29 Temmuz 2016, <https://www.middleeastmonitor.com/20160729-why-does-the-west-love-the-gulen-movement-so-much>, (Erişim tarihi: 7 Aralık 2016).

11. Parisa Hafezi, "Turkey's Erdogan Urges World to Act Against U.S.-Based Gülen", Reuters, 21 Eylül 2016. Alman *Der Spiegel* dergisinden Maximilian Popp tarafından 2012 yılında kaleme alınan "The Shadowy World of the Islamic Gülen Movement" başlıklı yazıda da FETÖ'nün Almanya açısından ne gibi problemler içerdiği analiz edilmektedir. Örgütün şeffaf olmadığı, kendisiyle ilgili iddia ve ithamda bulunan gazetecilerin önemli problemlerle uğraşmak zorunda bırakıldıkları ve örgütün görünmeyen tarafının Almanya için tehdit taşıdığı iddia edilmiştir. Maximilian Popp, "The Shadowy World of the Islamic Gülen Movement", *Der Spiegel*, 8 Ağustos 2012.

RESİM 3: FETÖ'NÜN DÜNYA ÖLÇEĞİNDEKİ YAYILIŞI

Kaynak: Radio Free Europe Radio Liberty

FETÖ'NÜN BATI KAMUOYUNDAKİ PROPAGANDASI VE ÜRETTİĞİ SORUNLU ARGÜMANLAR NELERDİR?

Kamusal alandaki siyasi ve toplumsal tartışmanın niteliğine yön veren medya araçları, kamuoyu oluşturma açısından önemli bir etki gücüne sahiptir. Kritik zaman dilimlerinde medyanın bu işlevi daha belirgin olmakta ve istenilen yönde bir söylemin inşa edilmesi mümkün hale gelmektedir. Özellikle 2010 sonrasında başlayan Türkiye karşıtı dilin ana akım basını da içerisine alacak bir etki alanına kavuşması 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında da kapsayacak bir genişliğe ulaşmıştır. Türkiye'nin Batılı müttefikleri ile ayrıştığı ve muhalif bir konum benimsediği iddiasından neşet eden ve eksen kayması tartışmaları ile başlayan Türkiye karşıtı dil Gezi Parkı Şiddet Eylemleri, Cumhurbaşkanlığı seçimleri ve 15 Temmuz

darbe girişimi gibi kritik evrelerde kendisini açık biçimde göstermiştir. Batı basınında ortaya çıkan ve radikal bir Türkiye karşıtlığını benimseyen bazı yayınların FETÖ diasporasının da etkisiyle üretildiği bilinen bir gerçekliktir. Türkiye'nin uluslararası imajını sarsmak amacıyla tedavüle sokulan "Türkiye'de basın özgürlüğü tehlikede", "Türkiye seçilmiş bir diktatörlükle yönetiliyor", "Erdoğan İslami bir otokrat olma yolunda ilerliyor", "Türkiye DEAŞ'a yardım ediyor" ve "Türkiye İslamcılaşıyor ve bölgedeki gelişmeleri fırsat bilerek yayılmacı bir politika izliyor" gibi sorunlu argümanlar hem Gülen'e yakın isimler hem de Batı kamuoyunda çeşitli think tank ve yayın kuruluşları tarafından dile getirilen hususlardır.

Kamuoyu oluşturma açısından etkili bir işlev gören görsel ve yazılı medya, Türkiye karşıtı dilin geliştirilmesinde önemli bir enstrüman olmaktadır. Özellikle 17-25 Aralık darbe girişimleri ile başlayan süreçte FETÖ medyayı etkili olarak kullanmıştır. Bunun yanı sıra Türkiye'de basının özgür olmadığı ve otoriter bir

hükümet tarafından baskı altına alındığı söylemi de Batı dünyasında hem FETÖ hem de Özellikle Gezi Parkı Şiddet Eylemleri esnasında tedavüle sokulan Türkiye’de basın özgürlüğünün tehlikede olduğu söylemi 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında ilan edilen OHAL gerekçesiyle zirve yapmıştır. Özellikle 17-25 Aralık darbe girişimleri sonrasında devlet bürokrasisinin FETÖ’den arındırılması adına yapılan işlemler, örgüt mensupları tarafından “Basına müdahale ediliyor” ve “Özgür basın baskı altına alınıyor” yönünde karşı söylemlerle etkisizleştirilmeye çalışılmıştır.

Batı dünyasında mağduriyet söylemiyle propaganda yapan FETÖ diasporasının bulundukları ülke unsurlarıyla birlikte hareket ettikleri ve önemli zamanlarda paydaş oldukları sonraki süreçte ortaya çıkmıştır. İngiliz Muhafazakar Parti Milletvekili Edward Garnier’in FETÖ diasporasından aldığı maddi destekle 2015 yılında kaleme aldığı “Report on the Rule of Law and Respect for Human Rights in Turkey Since December” isimli rapor bu konuda önemli bir örnek teşkil etmektedir.¹² Raporda hükümet ve Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Gezi Parkı Şiddet Eylemleri ve 17-25 Aralık operasyonlarının ardından ifade özgürlüğüne kısıtlamalar getirdiği, yazılı ve görsel basın başta olmak üzere sosyal medyaya da doğrudan veya dolaylı şekillerde müdahale ettiği, “Hizmet hareketi”ne baskı uyguladığı yönünde iddialar dile getirilmiş ve klasik olduğu üzere Türkiye’de basının özgür olmadığı söylenmiştir.

Türkiye’deki cari sosyopolitik ortamı anlamaktan uzak ve güncel siyasi tartışmalara hapsedilen uluslararası raporlar, kümülatif problemleri belirli bir dönemde ortaya çıkmış siyasi iradedden kaynaklı sıkıntılar olarak görme eğilimindedirler. Bu açıdan bakıldığında politik olarak araçsallaş-

12. Rapor yayınlandığı dönemde *The Guardian*’da “British Lawyers Warn of Human Rights Violations in Turkey” başlığıyla haber olmuş ve hem Türkiye hem de Batı’da tartışılmıştır. Batı ve Türkiye’deki isimler yayınlanan habere hareketle konuyu sosyal medya hesapları üzerinden duyurmuşlardır. Owen Bowcott, “British Lawyers Warn of Human Rights Violations in Turkey”, *The Guardian*, 28 Eylül 2015.

ŞEKİL 1: FETÖ ÜYELERİNİN THE GUARDIAN’DA YAYINLANAN SİPARİŞ RAPOR HABERİNE YÖNELİK SOSYAL MEDYA REAKSİYONLARI

Erkam Tufan Aytav
@erkamtufan

İngiliz hukukçulardan Türkiye’de insan hakları ihlalleri uyarısı cnnturk.com/dunya/-ingiliz... via @cnnturk

İngiliz hukukçulardan Türkiye’de insan hakları ihlalleri uyarısı

Bir grup üst düzey İngiliz hukukçu tarafından hazırlanan raporda, Türkiye’de 40 bin kişinin görevden alındığı, polis ve medya çalışanlarının hapsedildiği ve bunların demokrasi açısından gerileme...

30.09.2015 17:22

11 RETWEETLER 2 BEĞENİLER

aydogan vatandas
@aydogan29

British lawyers warn of human rights violations in Turkey gu.com/p/4cm6h/stw

the guardian

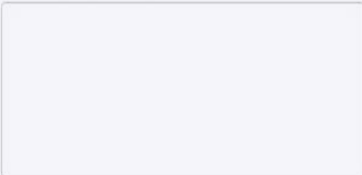
British lawyers warn of human rights violations in Turkey

Report alleges serious setback for democracy as 40,000 removed from jobs and police and media figures imprisoned

28.09.2015 21:07

2 RETWEETLER 0 BEĞENİLER

Emre Celik @emrecelikrumi 29.09.2015
No surprises here...
@Guardian British lawyers warn of human rights violations in #Turkey gu.com/p/4cm6h/stw

6 2

tırılmaya elverişli bu raporlar, Türkiye siyaseti üzerinde Demokles'in kılıcı işlevi görmekte ve yapısal sorunların göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Mağduriyet söylemiyle tahkim edilen bahse konu sipariş raporların eş zamanlı propagandasının kimler tarafından finanse edildiği ve böylelikle hangi amaçların güdüldüğü de ortaya çıkmış olmaktadır. Söz konusu raporların taraf-sızlığına yönelik dile getirilen eleştirilerin sonradan FETÖ tarafından finanse edildiği ortaya çıkan bir raporla pekişmiş olması, söz konusu şikayetlerin haklılığını da gösterir niteliktedir.

Batı basınındaki çarpık ve objektiflikten uzak bir Türkiye algısının yanı sıra parlamenter sistem içerisinde adil seçim yoluyla hükümete gelen bir parti ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'a yönelik karşıtlığın varlığı da açık biçimde görülmektedir. Erdoğan'ın özellikle Başbakan olduğu Gezi Parkı Şiddet Eylemleri esnasında tedavüle sokulan seçilmiş diktatör tanımlaması,¹³ sözü edilen demokratik meşruiyetin kaynağını da sorunsallaştıran bir söylem alanı yaratmıştır. 15 Temmuz darbe girişiminin ardından Gül'en uluslararası basına verdiği demeçlerde, Türkiye'nin Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın elinde İslami bir diktatörlüğe evrildiği ve darbe girişiminin onun bir tertibi olduğu suçlamaları¹⁴ Batı basını ve kamuoyunda sahiplenilen bir iddia olmuştur. Gül'en "ılımlı" ve Erdoğan'ın ise "radikal" İslam'ın temsilcisi olduğu kategorilerinin Batı'da sıklıkla kullanılması ve FETÖ'nün Batı dünyasında algılanma biçimleri, Gül'en iddialarının karşılık bulabilmesini kolaylaştıran bir etmen olmaktadır. Batı basını ve Türkiye karşıtı lobilerle senkronize biçimde hareket eden Gül'en ve örgütünün, Erdoğan ve Türkiye karşıtlığını yukarıda ifade edilen tematikler

üzerinden araçsallaştırması Batı kamuoyunda da önemli bir karşılık bulmaktadır.

Batı kamuoyunu biçimlendirme gayreti içerisinde olan FETÖ'nün, Batı sosyolojisinin yakından tanıdığı diktatör figürleri ile Erdoğan arasında kurulan analogilere destek verdiği görülmektedir. 15 Temmuz darbe girişiminin ardından Erdoğan'ın gücünü pekiştirdiği ve diktatör olma yolunda oluşan konjonktürden yararlandığı iddiaları Türkiye karşıtları ile eş zamanlı biçimde dile getirilmiştir. Söz konusu algıyı yerleştirmek adına Hitler ile Erdoğan arasında benzerlikler kurulmuş, Erdoğan'ın da tıpkı Hitler'in Reichstag Yangını¹⁵ sonrasında yaptığı gibi seçilmiş bir diktatör olma adına oluşan durumdan faydalandığı iddia edilmiştir. Türkiye karşıtı bir koalisyonun kullanımıyla yaygınlaşan bu söylem önemli oranda destek bulmuştur. Avusturya aşırı sağ Özgürlük Partisi (FPÖ) lideri Heinz Cristian Strache'ın Reichstag göndermesi yaparak Erdoğan ile Hitler'i karşılaştırması bu yaygın manipülasyonların küresel boyutunu gösteren bir örnektir.

Benzer bir manipülasyon da 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında büyük bir katılımıla Yenikapı'da gerçekleştirilen Demokrasi ve Şehitler Mitingi ile ilgilidir. İki büyük muhalefet partisi CHP ve MHP ile hükümet partisi AK Parti'nin katılımıyla yapılan ve büyük anlamda bir toplumsal uzlaşma örneği olan Demokrasi ve Şehitler Mitingi, Alman Sosyal Demokrat Parti (SPD) Berlin eyaleti Milletvekili Erol Özkaraca tarafından 1933'te Hitler tarafından Nürnberg'de organize edilen "Nürnberg Parti Kurultayı"na

13. Timur Kuran, "Turkey's Electoral Dictatorship", Project Syndicate, 10 Nisan 2014, <https://www.project-syndicate.org/commentary/timur-kuran-warns-that-recent-local-elections-will-reinforce-recep-tayyip-erdogan-s-authoritarian-turn?barrier=true>, (Erişim tarihi: 6 Eylül 2016).

14. Fraser Moore, "Erdogan is Using Failed Coup to Set up DICTATORSHIP in Turkey, Muslim Cleric Claims", Express, 27 Temmuz 2016, <http://www.express.co.uk/news/world/693684/recep-tayyip-erdogan-failed-coup-dictatorship-fethullah-gulen>, (Erişim tarihi: 2 Ekim 2016).

15. Reichstag Yangını 27 Şubat 1933 tarihinde Parlamento binasının Hollandalı komünist Marinus van der Lubbe isimli bir kişi tarafından yakılmasıdır. Parlamento yangınından bir gün sonra Naziler açıklama yayınlayarak; Başkan'ın emri üzerine, Alman halkının ve devletin korunması için ülke genelinde olağanüstü hal uygulamasının başladığını duyurdular. Bu açıklamanın diktatörlüğe atılan ilk adım olduğu ve Nasyonal Sosyalistler'in Reichstag yangınına iktidarlara tahkim etmek amacıyla kullandıkları yorumları yapılmıştır. Ancak bu yangının arkasında gerçekte kimin olduğu halen çözülebilmiş değil. Gerçekten Komünistler mi yoksa iktidarını güçlendirmek isteyen Nasyonal Sosyalistler mi? Tarihçilerin büyük çoğunluğu Hollandalı komünist Marinus van der Lubbe'nin tek başına Reichstag'ı yakma girişiminde bulunduğunu düşünmektedirler.

benzetilmiştir. Yenikapı'daki mitingün Nazi Almanyası'nın en büyük propagandalarından biri olarak gösterilen Nürnberg Kurultayı'na benzetilmesi yapılan sorunlu analogilerin yaygınlığına ilişkin bir örnek olarak gösterilebilir.¹⁶ Yurt dışındaki Türkiye karşıtlarının Erdoğan düşmanlığının somut olarak anlaşılması adına yaptıkları bu benzetmeler, seslenilen kitlenin bilinç dünyasına etki etmesi açısından önemli bir stratejik hamledir. Avrupa siyasi tarihinde önemli toplumsal travmalara neden olan kişi ve olayların Türkiye karşıtlarının söylemlerinde karşımıza çıkması, Batı kamuoyundaki düşmanlığın kurumsal boyutlarına da ışık tutmaktadır. 15 Temmuz sonrasında hem Batı basını hem de Türkiye'de bu analogiler artmış ve ilan edilen olağanüstü halin

(OHAL) Erdoğan tarafından kendi gücünü tahkim etmek amacıyla kullanıldığı iddiaları önemli bir propaganda aracı haline gelmiştir. Bu söylem hem Batı'daki Türkiye karşıtı blok hem de FETÖ tarafından sahiplenilmiştir.

Türkiye karşıtlığının somut bir göstergesi de Türkiye'nin DEAŞ'a destek verdiği iddialarıdır. Radikal İslamcılığın yeni bir vechesi olarak gösterilen DEAŞ terör örgütünün AK Parti hükümetinin desteğini aldığı iddiaları, MİT tırlarının 19 Ocak 2014 tarihinde Hatay'da durdurulmasının ardından yapılan haberlerle güçlendirilmeye çalışılmıştır. MİT'e ait olduğu belirlenen tırların jandarma ekipleri tarafından durdurulması basının ana gündemi haline gelmiş ve yoğun tartışmalara neden olmuştur. MİT'in tırlardaki malzemelerin kendilerine ait olduğunu belgelemesi üzerine 20 Ocak 2014'te soruşturmada gizlilik kararı alınmış ve bu yolla bir sınırlandırmaya gidilmiştir. Sonrasında bu tırların içerisindeki malzemeleri konu edinen fotoğraf ve görüntüler 29 Mayıs 2015 tarihinde *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlanmıştır. *Cumhuriyet* gazetesi söz konusu silahların DEAŞ'a gönderildiği asılsız iddiası ile Türkiye'nin bu terör örgütüne destek verdiği yönündeki kara propagandaya malzeme temin etmiştir. FETÖ¹⁷ tarafından yaygınlaştırılarak küresel ölçekte ağırlık kazanan bu söylem¹⁸ 15 Temmuz sonrasında da devam etmiş ve Türkiye'nin imajını sarsmaya dönük bir işlev görmüştür.

Hükümetin uluslararası bir terör örgütüne yardım ettiği ve küresel terörün önünü açtığı türünde yorum ve değerlendirmelerin nihai keredeki amacı, Türkiye'nin küresel pozisyonunu tartışmaya açmak ve onu teröre destek veren bir ülke olarak kategorize etmektir. Darbe girişiminin gerçekleşmesi durumunda mevcut hükümet ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın devrilmesinin meşrulaştırma araçlarından birinin de

RESİM 4: REICHSTAG SÖYLEMİNİN MENŞEI

RESİM 5: FETÖ MENSUBU BÜLENT KENEŞ'İN TWEETİ

16. Erol Özkaraca, "Pro-Erdogan-Demonstrationen - Wie Beim Reichsparteitag?", Deutschlandradio Kultur, 8 Ağustos 2016, http://www.deutschlandradiokultur.de/pro-erdogan-demonstrationen-wie-beim-reichsparteitag.1008.de.html?dram:article_id=362442, (Erişim tarihi: 5 Eylül 2016).

17. Merve Şebnem Oruç, "'DEAŞ'a destek' iftiralarında FETÖ'nün parmak izleri", Anadolu Ajansı, 30 Temmuz 2016.

18. Özellikle 2014 yılında yoğun biçimde tartışılan DEAŞ'a destek iddialarının küresel yansımaları için bkz.

David L. Phillips, "Research Paper: ISIS-Turkey Links", *Huffington Post*, 11 Eylül 2014.

Türkiye'nin teröre destek verdiği argümanı olaçağı açıkça görülmektedir.

Türkiye'nin otokrat bir lider eliyle İslamcı bir çizgiye evrildiği iddiaları da süregelen karışıklığın 15 Temmuz sonrasında devam eden diğer bir boyutudur. Seküler Türkiye'nin İslamcı siyasal elitler eliyle neo-Osmanlıcı bir politika izlediği iddiasını uzunca bir süre gündemde tutan Türkiye muhalifleri, 15 Temmuz darbe girişiminin sonrasında da oluşan konjonktürün Türkiye'nin İslamizasyonuna katkı sağlayacağını dile getirmişlerdir. Türkiye'deki tekil olaylardan hareketle bütüncül bir tablo ortaya koymaya çalışan bu tezlerin temel argümanı ülkedeki seküler grupların büyük baskı altında olduğu ve AK Parti tarafından dışlandığıdır.¹⁹

15 Temmuz darbe girişimi sonrasında devletin FETÖ'den arındırılması ve toplumsal refahın tesisi adına yapılan işlemlerin Türkiye'de kurulmaya çalışılan baskıcı bir sistemin önünü açacağı ve farklı grupların bundan sonra daha fazla baskıya maruz kalacağı söz konusu iddiaların devamı niteliğindedir. FETÖ lideri Gülen'in darbe girişiminin Erdoğan tarafından tertiplendiği ve ülkedeki demokrasinin ortadan kaldırılıp sivil hakların ötelenmesini meşrulaştıran bir girişim olduğu yönündeki suçlamaları da²⁰ bahse konu karışıklığın son aşaması olarak karşımızda durmaktadır. "Turkey's Last Hope Dies" (Türkiye'nin Son Umudu Ölüyor) başlıklı yazı ile değerlendirmelerde bulunan Ralph Peters'in, darbe girişiminin "Erdoğan'ın Türkiye'yi İslamlaştırmasına katkı sağladığı ve neo-Osmanlıcı bir politika izlediği" yönünde ideolojik dozu yüksek ve gerçekliği örten analizler yapması da²¹ Batı'daki Türkiye karışıklığının hem FETÖ hem de

farklı düzlemlerdeki tematik senkronizasyonunu göstermesi açısından önemlidir.

İslamcılık tartışmaları ekseninde mahkum edilmek istenen ve yoğun biçimde propaganda yapılan diğer bir konu da 15 Temmuz darbe girişimini önleme adına sokaklara dökülen kitlelerin özcü ve kategorik bir biçimde ele alınmasıdır. Washington Institute Türkiye Araştırmaları Programı Direktörü Soner Çağaptay'ın darbe sonrası dönemi sıkıntılı bir süreç olarak değerlendirmesi ve bu değerlendirmeyi "meydanlara çıkan insanların çoğunun AK Parti destekçisi sıradan muhafazakar insanlar olmadığı aksine İslamcı ve bazı cihatçılar" olduğundan hareketle yapması bu türden bir kategorizasyondur. Çağaptay'ın selalardan hareketle "Türkiye'de görülmemiş derecede bir dini seferberlik başlatıldığı" şeklinde yorumlarının yanı sıra sokaktaki kitleleri cihadist olarak tasvir etmesi, 15 Temmuz direnişinin kompozisyonunu görmezden geldiği gibi Türkiye'deki toplumsal gerçeklikle de örtüşmemektedir.²²

Benzer yönde sorunlu bir okuma biçimi de Middle East Institute Türkiye Direktörü Gönül Tol'un yorumlarında karşımızda çıkmaktadır. Tol'un 15 Temmuz Şehitler Köprüsü'ndeki darbe karışıklarını, "These Guy's are Turkey's New Democracy and Freedom Fighters" (Bu Çocuklar Türkiye'nin Yeni Demokrasi ve Özgürlük Savaşçıları) olarak tasvir ederek ironik bir gönderme yapması, özcü okumaların Türkiye siyasetindeki dinamikleri anlamayı güçleştirdiğinin önemli bir göstergesidir. Özcü bir okuma yapan Tol ve diğer bazı Türkiye uzmanlarının cübbe ve sarık giysilerini demokratik kazanımların korunmasına engel olarak algılamaları klasik oryantalist söylemin revize edilmesidir. Darbe karşıtı göstericilerin eylemlerinin kıyafetleri üzerinden mahkum edilmeleri, İslam-demokrasi arasında varsayılan karışıklıkların güncel politik yansımaları olarak kabul edilmelidir. Bahse konu

19. Patrick Cockburn, "President Erdogan could be using the Coup Against him to Turn Turkey Towards Full-scale Islamisation", *Independent*, 18 Temmuz 2016.

20. Darren Boyle, "Did Erdogan STAGE the Coup? US-based Turkish Cleric Facing Extradition over Botched Rebellion Claims President Orchestrated Plot to Justify a Clampdown on Civil Rights", *Daily Mail*, 16 Temmuz 2016.

21. Ralph Peters, "Turkey's Last Hope Dies Fox News", Fox News, 16 Temmuz 2016, <http://www.foxnews.com/opinion/2016/07/16/turkeys-last-hope-dies.html>, (Erişim tarihi: 8 Eylül 2016).

22. Washington Enstitüsü Türkiye Araştırmaları Programı Direktörü Soner Çağaptay'ın mülakatı için bkz. Soner Çağaptay, "Troubling Forces Unleashed", Çağaptay.com, 19 Temmuz 2016, <http://www.cagaptay.com/19045/troubling-forces-unleashed>, (Erişim tarihi: 7 Eylül 2016).

“Türkiye uzmanları”nın sergiledikleri sorunlu analiz biçimleri 15 Temmuz gecesi sokaklarda özgür iradeleriyle yer alan bireylerin demokrat olamaya çağına dair ön yargılı tutumu içerisinde barındırdığından yaptıkları değerlendirmeler metodolojik açıdan sorunludur.

FETÖ ve Türkiye karşıtı söylemin ortaklaştığı güncel bir örnek de DEAŞ'a yönelik müdahaleler kapsamındaki Fırat Kalkanı Harekatı ile ilgili gelişmelerdir. Türkiye'ye yönelik tehdit oluşturan unsurları temizlemek, sınır ve bölge halkının güvenliğini sağlamak gerekçesiyle Suriye'nin Cerablus bölgesine yapılan askeri operasyonlar sonrasında, Türkiye'nin yayılmacı (*irredentist*) politika izlediği eleştirileri yapılmıştır. Bu eleştirilerin çıkış noktası ise Misak-ı Milli sınırlarını içeren Türkiye haritasının dolaşıma sokulmasıdır. Haritaya göre Yunanistan'ın bazı bölümleri (Batı Trakya), Erbil, Musul ve Halep gibi şehirler Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde gösterilmektedir. Bahse konu haritadan hareketle *Foreign Policy*'de çıkan “Turkey's New Maps are Reclaiming the Ottoman Empire” (Türkiye'nin Yeni Haritaları Osmanlı İmparatorluğu İddiasında) başlıklı makalede Ankara'nın oluşan konjonktürü kendi lehine kullandığı; Musul, Kerkük, Erbil

ve Halep gibi şehirlerin yeniden Türkiye Cumhuriyeti'ne dahil edilmesinin arzu edildiği ifade edilmektedir. Ayrıca makalede Erdoğan'ın hem mezhepçi (*sekteryan*) hem de neo-Osmanlı bir politika izleyerek bölgedeki nüfuzunu genişletmeye çalıştığı da Türkiye'nin benimsediği iddia edilen yeni dış politika anlayışı bağlamındaki bir diğer propaganda malzemesidir.

Suriye ve Irak'ta ortaya çıkan yeni gelişmeler Türkiye'yi terörle mücadele alanında sorunların çıktığı noktalarda tedbir almayı benimseyen bir güvenlik politikası izlemeye mecbur etmiştir.

Jeopolitik kaynaklı yeni tehlikelerin bertaraf edilmesi adına güvenlik paradigmasında yapılan değişiklik, tehdit içeren unsurlara karşı tedbirler alınmasını gerekli kılmaktadır. Türkiye televizyonlarında ismi ve kaynağı belli olmayan bir kanalda paylaşılan bir haritadan yola çıkarak Türkiye'nin yeni dış politika anlayışının yayılmacı olduğunu iddia etmek rasyonel olmaktan ziyade ideolojik bir tutumdur. Önceleri Türkiye'nin DEAS'a yardım ettiği yönündeki iddiaların söz konusu örgüte yönelik operasyonların ardından yerini Türkiye'nin yayılmacı bir dış politika izlediği eleştirilerine bırakması, değişen konjonktüre göre Türkiye karşıtlığının yeniden kurgulanması olarak okunmalıdır. Güncel reel-politik gelişmelere bağlı olarak değişen Türkiye karşıtı söylemlerin FETÖ tarafından da desteklenmesi, çakışan pozisyonların somut bir görünümü olarak karşımızda durmaktadır. Ankara'nın güvenlik gerekçesiyle dahil olduğu ittifakların hem FETÖ hem de Türkiye muhaliflerince yayılmacılıkla eleştirilmesi ülkemizin küresel alanda yalnızlaşmasını hedeflemektedir.

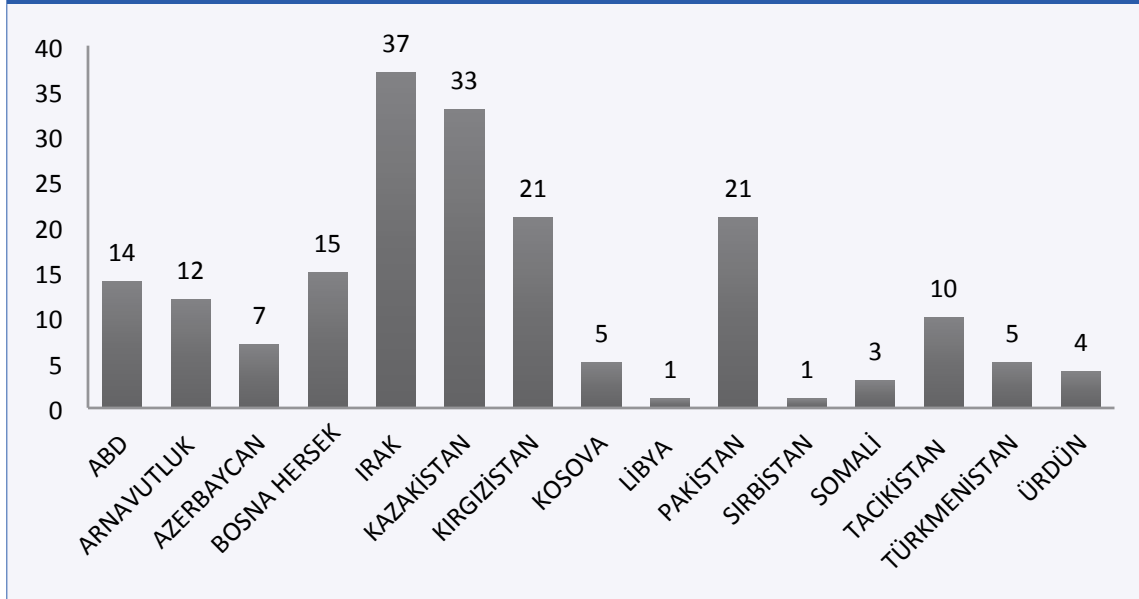
SONUÇ VE ÖNERİLER: TÜRKİYE'NİN ULUSLARARASI ARENADA FETÖ İLE MÜCADELESİ NE AŞAMADA VE NELER YAPILMALI?

Basın ve entelektüel çevrelerin etkisiyle şekillenen Batı kamuoyunda FETÖ'nün dini temelde örgütlenmiş ve eğitim faaliyetlerinde etkin bir sivil toplum kuruluşu olduğu algısı hakimdir. Söz konusu algının yerleştirilmesi adına diasporada teşkil edilen sivil toplum kuruluşları, açılan eğitim kurumları ve bulunulan yerlerde geliştirilen iş birlikleri örgütün bu yönde bir imaj oluşturabilmesini mümkün kılmıştır. Çeşitli birliklerle elde edilen bu imajın 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında sarsıldığı görülse de özellikle Türkiye karşıtı basın ve muhalif çevrelerin bu

imajı devam ettirme gayreti sürmektedir. Bu açıdan bakıldığında Türkiye karşıtı haber ve yorumların kaynağı ile FETÖ diasporası arasında eş zamanlı bir ilişkinin varlığı açıkça görülmektedir. Kritik zamanlarda Türkiye karşıtlığını her fırsatta gösteren FETÖ, Batı kamuoyunda özellikle Erdoğan ve AK Parti düşmanlığını hem sahiplenmekte hem de yeniden üretici anlatılara başvurmaktadır. Türkiye'deki anayasal düzeni şiddet kullanmak suretiyle ortadan kaldırmaya çalışan bir terör örgütünün 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında da diasporaya çekilen üyeleriyle bu pozisyonunu sürdürmesi dikkat çekilmesi gereken bir konu olarak karşımızda durmaktadır. Söz konusu örgütün faaliyetlerini yapmasına imkan tanıyan Batılı ülkelerin ifade ve basın özgürlüğü, demokrasi ve insan hakları gerekçeleriyle örgüte doğrudan ya da dolaylı destek oluşları da üzerinde durulması gereken bir diğer konudur.

Batı'nın idealize ettiği klasik değerler ışığında ifade özgürlüğünün önemli bir parametre olduğu bilinmektedir. Bu doğrultuda ifade özgürlüğünün bir türevi olan basın özgürlüğü kavramı, farklı siyasi ve toplumsal sınıfların kendi düşüncelerinin özgür ve objektif biçimde temsil edilmesi anlamına gelmektedir. Fakat idealdeki bu durum söz konusu Türkiye olduğunda göz ardı edilmekte ve bilinçli bir karşıtlıkla ideolojik pozisyonlar devam ettirilmektedir. 15 Temmuz darbe girişiminin arkasında olan FETÖ'ye ilişkin basmakalıplar tekrarlanmakta ve FETÖ lideri Gülen'in propaganda yapmasına alan ve imkan sağlanmaktadır. İktidar ve despota karşı direniş şeklinde formüle edilen FETÖ'cü kara propaganda ise hem siyasi hem de pragmatik açıdan Batı kamuoyunda kendisine alıcı bulabilmektedir. Bu doğrultuda dikkat çekilmesi gereken konular ve yapılması gerekenler bütünlüklü bir perspektifle ele alınmalıdır. Devletin bütün birimleriyle koordineli biçimde hareket etmesi FETÖ'den arındırma politikalarının daha hızlı ilerlemesine olanak sağlayacaktır. Bunun yanı sıra diasporada etkin olan FETÖ unsurlarına yönelik karşı söylemler geliştirilmeli ve Batı kamuoyuna etki edecek mekanizmalar inşa edilmelidir.

TABLO 1: FETÖ'NÜN YURT DIŞINDAKİ ÜLKELERDE KAPATILAN EĞİTİM KURUMU SAYISININ ÜLKELERE GÖRE DAĞILIMI

Kaynak: FETÖ'nün yurt dışında kapatılan okullarına ilişkin sayısal veriler çeşitli haberlerden derlenerek oluşturulmuştur.

17-25 Aralık darbe girişiminden sonra bürokrasi ve diğer alanlarda başlatılan arındırma operasyonları büyük kararlılıkla sürmesine rağmen önemli bir gelişme kaydedilememiştir. Bunun nedeni ise yargı bürokrasisindeki FETÖ mensuplarının söz konusu arındırma politikalarına direnmeleri ve yüksek mahkemeler aracılığıyla görevlerine iadelerinin gerçekleştirilmesidir. 15 Temmuz darbe girişimi yüksek maliyetler doğursa da devlet ve toplum nezdinde FETÖ ile yapılan mücadelenin meşruiyetini pekiştirmiştir. Bu dönemden sonra özellikle Kanun Hükümünde Kararnamelerle (KHK) devlet organları önemli ölçüde FETÖ'den arındırılmıştır. Türkiye'nin uluslararası ölçekte FETÖ mücadelesi de önemli bir ivme kazanmış ve örgüt ile irtibatlı olduğu bilinen eğitim kurumlarının kapatılması talep edilmiştir. Türkiye'nin bu talebi bazı ülkeler tarafından olumlu karşılanmış ve özellikle eğitim alanında FETÖ'nün kurumları kapatılmıştır. Bunun yanı sıra Körfez İş Birliği ve İslam İş Birliği Teşkilatları da FETÖ'yü terör örgütü olarak ilan etmiş ve 15 Temmuz darbe girişiminin bu örgüt tarafından tertiplendiğini deklare etmişlerdir. İslam dünyası ve Afrika kıtasında FETÖ ile mücadelede etkin iş birliği söz konu-

su iken başta ABD olmak üzere Batı ülkelerinde aynı etkinlik görülememektedir. Demokrasi ve insan hakları konusundaki duyarlılığı ile kendilerini tanımlayan Batılı ülkelerin FETÖ'ye ilişkin pasifliği, örgütün diasporada etkinliğini devam ettirmesine imkan sağlamaktadır.

Bundan sonraki süreçte FETÖ ile etkin, kararlı ve her alanda yürütülecek sistematik bir mücadele esasının belirlenmesi hayati önem taşımaktadır. Bu doğrultuda devletin yanı sıra bütün toplumsal unsurların seferber edileceği topyekun bir mücadele konsepti belirlenmelidir. Hem yurt içi hem de yurt dışında çeşitli önlemler alınmalı ve bu doğrultuda çalışmalar yapılmalıdır. Başlıca önlemler şunlardır:

- Terör örgütlerinden arındırma pratiklerinde dünya örnekleri izlenmeli ve bu konuda kapsayıcı bir model geliştirilmelidir.²³
- Türkiye'deki dini yabancılaşma ortamından beslenen ve mensuplarını çarpık bir teolojik formasyonla "bilinçlendiren" FETÖ'nün Mesihane söylemleri deşifre edilmelidir. Bu alanda başta Diyanet İşleri Başkanlığı olmak

23. Serdar Güleler, "Dünyada Arındırma Politikaları ve Devletin FETÖ'den Arındırılması", *SETA Perspektif*, Sayı: 142, (Eylül 2016).

üzere diğer kurumlarla koordineli bir karşı söylem geliştirilmeli ve örgütün bu yönüne dikkat çekilmelidir.

- Diasporadaki sosyal ve ekonomik sermayeleri göz önünde bulundurulduğunda FETÖ'nün sadece ülke içerisinde çökertilmesinin sorunu bütünüyle çözmeyeceği açıktır. Mistik metafizik bir dile sahip olan örgütün içerisinde lidere mutlak itaatin sorgulanmadığı hesaba katıldığında lider tasfiyesinin (*decapitation*) ne denli gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda terör örgütlerinde lider tasfiyesinin örgütün çözülmesinde ana etmen olduğu ve bu doğrultuda adımların atılmasının zaruri olduğu ortaya çıkmaktadır.²⁴
- Diasporada üretilen karşıt söylemlerin etkisizleştirilmesi adına koordineli bir kamu diplomasisi yürütülmelidir. Başta TİKA ve Yunus Emre Enstitüsü olmak üzere diasporada etkin olan bütün Türk unsurlar ortak bir söylem ekseninde buluşmalı ve Türkiye karşıtı dile yönelik birlikte mücadele etmelidir.
- FETÖ ile mücadelenin Batı dünyasındaki ayağında Batı için tehlike oluşturmuş Cizvit ve Opus Dei'nin yanı sıra yeni dini hareket-

lerle karşılaştırmalı örnekler sunulmalı ve örgütün tehlikelerine dikkat çekilmelidir.²⁵

- Batı kamuoyu ve etki gücü yüksek olan kurumlara FETÖ'nün hiyerarşik ve şeffaf olmayan yapısı bütün ayrıntılarıyla gösterilmelidir.
- Hollanda,²⁶ Almanya²⁷ ve ABD gibi ülkelerde FETÖ ile ilgili önceden yapılan kapsamlı araştırma ve soruşturmalar yeniden gündeme getirilmeli ve söz konusu ülkelerin bu konuda aldığı tedbirler ortaya koyulmalıdır.

25. Enes Bayraklı ve Ufuk Ulutaş (ed.), *FETÖ'nün Anatomisi*, (SETA, İSTANBUL: 2016).

26. Hollanda'da saygın kabul edilen bir haber ve yorum programı olan Nova'nın, 2008 yılında FETÖ ile ilgili bir dosya hazırlamasından sonra ülke kamuoyu örgütten haberdar olmuştur. Nova'nın yaptığı kapsamlı programda söz konusu örgütün okul, eğitim merkezi, yurt ve başka kuruluşlarının şüpheli amaçlar için çalışan karanlık bir hareketin organları olduğu ifade edilmiştir. Yine Hollanda yerel partisi Leefbaar Rotterdam'ın (Yaşanabilir Rotterdam) bir meclis üyesi "Fetullah Gülen" dosyası hazırlamış ve bu dosyada FETÖ'nün entegrasyon, özgürlük, eğitim ve güvenliğe karşı bir tehdit oluşturduğu üzerine durulmuştur. Örgütün okul, eğitim kurumu ve vakıflarının Almanya'dan havale edilen paralarla açıldığı bilgisi de dosyada yer almıştır. Martin Van Bruinessen, "Hollanda ve Gülen Hareketi", *Birikim*, Sayı: 282, (2012), s. 67-68.

27. Almanya'daki FETÖ yapılanmasına ilişkin özellikle Die Linke'nin (Sol Parti) meclis önergeleri olmuş ve parti tarafından örgütün ülke için tehdit oluşturduğuna yönelik çalışmalar yapılmıştır. "Alman İstihbaratından Fetullah Gülen Uyarısı", DW Türkçe, 3 Şubat 2014; "Anhörung SPD-Landtagsfraktion Baden-Württemberg", Dr. Ralph Ghadban, 9 Nisan 2014, <http://www.ghadban.de/de/wp-content/data/Anh%C3%B6rung-SPD1.pdf>, (Erişim tarihi: 25 Eylül 2016).

24. Talha Köse, "FETÖ ve PKK'nın Lider Kadrolarının Tasfiyesinin Terörle Mücadeleye Katkıları", *SETA Perspektif*, Sayı: 137, (Temmuz 2016).

Bu analiz 15 Temmuz darbe girişiminin faili olan Fetullahçı Terör Örgütü'nün (FETÖ) Batı kamuoyunda nasıl algılandığı üzerinde odaklanmaktadır. Söz konusu terör örgütünün Batı dünyasında dini temelli bir eğitim hareketi olarak görülmesi, FETÖ'nün Batılı ülkelerdeki kamuoyu oluşturma gücü ile yakından ilgilidir. 170 ülkede eğitim, ticari ve sosyal ağlarla oluşturduğu networkler, örgütün bulunduğu yerlerdeki etki gücünü de artırmaktadır.

15 Temmuz sonrasında beyin takımı ile diasporada etkin bir güç olmayı hedefleyen FETÖ, Batı'da yer alan Türkiye karşıtı dili hem sahiplenmekte hem de karşıtlığa yeni söylem alanları ile katkıda bulunmaktadır. Konvansiyonel ve yeni medya aracılığıyla manipülasyon alanlarını genişletme gayreti içerisinde olan FETÖ lideri ve üyeleri, rahatlıkla kendilerine alan bulabilmektedir. Bu alan ve imkanlar aracılığıyla algı yaratma ve manipülasyonlara imza atan örgüt her fırsatta Erdoğan ve Türkiye karşıtlığını ortaya koymaktadır. Sadece Türkiye için değil dünya için de bir tehdit olan FETÖ'nün hem iç hem de dış kamuoyuna anlatılması, gelecek açısından hayati önem taşımaktadır. Nitekim Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın dünya liderlerine, "FETÖ'yle mücadele etmezseniz yarın çok geç olabilir" yönündeki açıklamaları, örgütün küresel alandaki potansiyel tehdidine işaret etmektedir.

Bu analiz FETÖ'ye yönelik hem yurt içi hem de yurt dışında mücadele biçimlerini ele almakta ve bu doğrultuda yapılması gereken çalışmalara ilişkin yöntemlere dair kapsayıcı bir perspektif sunmaktadır.

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • KAHİRE

www.setav.org